

Mielenterveyden edistäminen Varsinais-Suomen hyvinvointi- alueella

Jenni Tätkävuori
29.1.2025

Varsinais-Suomen mielenterveyden edistäminen ennen hyvinvointialueuudistusta

- Kunnissa mielenterveyden edistämistä tehtiin varsin vähän ja ei-systemaattisesti jokaisen kunnan resurssien mukaan
- Mielenterveyden edistäminen oli osa järjestöjen toimintaa, mutta yhteistyö toimijoiden välillä oli kuitenkin melko niukkaa
- Hyvinvointialueuudistusta suunniteltaessa huomioitiin mielenterveyden edistämisen tärkeys ➡ teema mukaan alueen hyte-työn suunnitteluun
 - Alueelle tulee saada rakenteet ja resurssi myös mielenterveyden edistämiseen
 - Lähtökohta-ajatuksena: hva:lta tuetaan kuntien ja muiden toimijoiden työtä sekä tehdään hva:n sisäistä mielenterveyden edistämistä ja ehkäisevää mielenterveystyötä
 - Hva:lla 0,7 htv mielenterveyden edistämiseen

Tilannekuva Varsinais-Suomessa

Mielenterveys

Aikuiset kuormittuvat

Työkäisistä

20 %

kokee merkittävää psyykkistä kuormitusta

(Terve Suomi 2023)

Nuoria ahdistaa

8.-9.luokkalaisista tytöistä

35 %

kokee kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta

(KTK 2023)

Onnellisuuden kokemus

20-64 -vuotiaista

45 %

kokee

(Terve Suomi 2023)

Yli 65-vuotiaista

52 %

kokee

Työkyvyttömyys

Mielenterveys on Suomessa suurin syy työkyvyttömyyseläkkeelle ja pitkille sairauslomille

Alkoholi

2022 varsinaissuomalaisista 18-64 vuotiaista

39 %

käytti alkoholia yli riskirajojen

Nuorten raittius on edelleen kasvussa

Tupakkatuotteet

Nuorten sähkö tupakointi on kolminkertaistunut (2017-2023)

9 %

8.-9. luokkalaisista sähkö tupakoi päivittäin

Nikotiinipussien käyttö lisääntyy

Väkivalta

Lähisuhdeväkivaltaa kokenut

Varsinais-Suomessa (2022):

- miehistä 4,9 % ja
- naisista 6,9 %.

On monikertaistunut koronan jälkeen!

Henkistä väkivaltaa on kokenut

42 %

yläkoulun tytöistä vanhemman taholta

Seksuaalista väkivaltaa kokenut

Ammattioppilaitosten

- tytöistä 21 % (koko maa 17%)
- pojista 7 % (koko maa 5%).

Huumeet

Suomessa on eniten alle 25-vuotiaiden huume kuolemia Euroopassa

Ammattiin opiskelevista nuorista

67 %

kertoo, että huumeita on helppo hankkia

Miksi Varha lähti mielenterveyden edistämisen tutkimushankkeeseen mukaan?

- Varsinais-Suomen tutkimustuloksista nousee selkeästi esille väestön mielenterveyden haasteet ja tarve mielenterveyden edistämiselle.
- Alueellisessa hyvinvointisuunnitelmassa mielenterveyden edistäminen oli yksi tärkeimmistä painopisteistä
- Mielenterveyden edistäminen on yhdyspintatyötä ja työtä tehdään kunnissa, hyvinvointialueilla, järjestöissä ja muilla toimijoilla. Sosiaali- ja terveyssektori ei voi yksin saavuttaa vaikuttavia tuloksia vaan työhön tarvitaan kaikkien toimijoiden yhteistyötä.
- Mielenterveyden edistämisen alueellinen koordinaatio hyvinvointialueella, mutta vastinparit ja käytännön toimet kunnissa ja järjestöissä ➡ verkostoituminen keskeistä!
- Myös lainsäädäntö velvoittaa kuntia ja hyvinvointialueita toteuttamaan mielenterveyden edistämisen toimia yhteistyössä.

Mitä alueellisessa työssä on tehty 2023 ja 2024?

- Hankkeessa toteutetut ammattilaisten työpajat ➡ Alueellinen verkosto, jossa osallistujia hva:lta, kunnista, järjestöistä, seurakunnalta ja yliopistolta
- Kolmen teeman yhteinen kuntaverkosto, jossa kaikkien kuntien (27) edustus mukana ja verkoston yhteinen toimintasuunnitelma ➡ työhön konkretiaa
- Kuntien mielenterveyden edistämisen, ehkäisevän päihdetyön ja väkivallan ehkäisyn rakenteita koskeva kysely vuonna 2024
- Hankkeen pilottikuntien toiminta ➡ Mielenterveyden edistäminen jatkuu kunnissa ja työtä arvioidaan säännöllisesti. Kunnissa myös mielenterveyden edistäminen osana ohjelmia ja strategioita
- Hyvien käytäntöjen pilotoinnin suunnittelu alueella

Alueen kuntien mielenterveyden edistämisen tilanne 2024

- Kuntien edustajat vastasivat mielenterveyden edistämisen, ehkäisevän päihdetyön ja väkivallan ehkäisyn rakenteita ja toimintamalleja koskevaan kyselyyn 2024. Kuntia alueella 27, 25 vastasi kyselyyn.
- Tuloksia:
 - Monialaisia työ- tai kehittämissyöryhmiä mielenterveyden edistämässä oli 18 kunnassa
 - 20 kunnassa on nimetty henkilö, jolla on koordinaatiovastuu mielen hyvinvoinnin edistämisestä
 - Kuitenkin 43%:lla vastaajista on työhön aikaa vain alle 10 % ja 22%:lla ei ole työlle aikaa lainkaan
 - Vain 24 %:ssa kunnista eri toimialojen väliselle mielen hyvinvoinnin edistämälle oli määritelty selkeät rakenteet ja vastuut, 12:sta % vastuut määritelty järjestöjen, yritysten ja kunnan välillä.
 - 56%:ssa oli tehty mielenterveyden edistämisen suunnitelma tai se on osa kunnan hyvinvointisuunnitelmaa

Missä mennään 2025?

- Alueelle tehty kuntien, HVA:n ja järjestöjen yhteinen mielen hyvinvoinnin edistämisen, ehkäisevän päihdetyön ja väkivallan ehkäisyn toimintasuunnitelma vuosille 2024-2025 (osa alueellisen hyvinvointisuunnitelman toimeenpanoa)
 - Tavoitteina mm. ammattilaisten osaamisen parantaminen, vaikuttavien toimintamallien käyttöönotto, varhainen puuttuminen, rakenteiden tukeminen ja osallisuuden parantaminen
 - Suunnitelma sisältää kaikille teemoille yhteisiä toimenpiteitä ja kullekin teemalle omia toimenpiteitä
 - Mielen hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteet:
 - Hankkeessa tehdyn arviointilomakkeen käyttöönotto kunnissa viimeistään vuonna 2026
 - Mielenterveyden edistämisen hyvien käytäntöjen pilotointi alueella. Toimintamallit:
 - Ystäväpiiri-toiminta
 - Nuori mieli urheilussa
 - ABC-toimintamalli
 - Yhteinen viestintä, kampanjat jne.

Missä mennään 2025?

- Mielen terveyden edistämisen verkosto jatkaa toimintaansa osana kuntien verkostoa.
- Hankkeessa mukana olleiden kuuden pilottikunnan tilanteesta:
 - Kaikissa pilottikunnissa halukkuutta lähteä pilotoimaan toimintamalleja ja kehittää toimintaansa edelleen
 - MTE työlle on vaihteleva resurssi, mutta resurssia kuitenkin löytyy
 - Mielen terveyden edistämistä jatketaan jokaisessa kunnassa
- Alueelliseen hyvinvointisuunnitelmaan vuosille 2026-2029 mielen hyvinvoinnin edistäminen nousee edelleen yhdeksi painopisteeksi
- Alueellisena jatkohaasteena kaikkien kuntien/suurimman osan saaminen mukaan MTE työhön ➡ ongelmana resurssien niukkuus

Mitä hankeaikana saatiin aikaan alueella ja mitä mielenterveyden edistäminen vaatii?

- Tutkimustulosten ja -julkaisujen lisäksi hankeaikana saavutettiin alueellisesta näkökulmasta:
 - Mielenterveyden edistämisen ammattilaisten paikallinen verkosto
 - Konkreettisen työn alku
 - Yhteistyön tiivistyminen
 - Vaikuttavien toimintamallien käyttö alueella mahdollistui
- Työ vaatii hva:n näkökulmasta:
 - Resurssia, jotta koordinaatio ja työ mahdollistuu (hva, kunnat, järjestöt, muut)
 - Yhteinen ymmärrys teemasta ja sen tärkeydestä, myös johdossa
 - Halu yhteistyöhön ja poikkisektoriaalinen ote
 - Jatkumoa yli hankalien taloustilanteiden, jolloin tulokset näkyvät
 - Lisää tutkimusta ja tutkittuja, vaikuttavia, toimintamalleja sekä niiden käyttöönottoa

Kiitos!

Jenni.tahkavuori@varha.fi